

مصاحبه با کارشناسان و صاحب نظران حوزه بانکداری اسلامی

به موازات برگزاری سی و دومین همایش بانکداری اسلامی با موضوع نظارت و تطبیق شرعی در بانکداری اسلامی؛ مبنای نظری، تجارب جهانی و توصیه‌های سیاستی، مصاحبه‌هایی همسو با محورهای همایش با برخی از کارشناسان و صاحب نظران حوزه بانکداری اسلامی به عمل آمد. در این راستا همراه می شویم با جناب آقای دکتر مجید پیره، دبیر محترم و مسئول دبیرخانه‌ی کارگروه تخصصی - فقهی سازمان بورس و اوراق بهادار.

آقای دکتر سلام علیکم، ضمن تشکر از جناب عالی، بابت حضور در این مصاحبه تخصصی، از اینکه با ارایه نظرهای عالمانه خویش نسبت به سوالات مربوط به محورهای همایش بانکداری اسلامی، ارایه نظر فرموده و با ما همراه هستید، بسیار سپاس گزاریم.

سؤال اول: به نظر حضرت عالی کارکرد اصلی تطبیق چیست؟

در ابتدا خدمت شما و خدمت دوستانی که در همایش بانکداری اسلامی تشریف دارند، سلام عرض می‌کنم و برای همه عزیزان آرزوی توفیق دارم.

در خصوص بحث کارکرد تطبیق، اهمیت کارکرد تطبیق در دو حوزه‌ی اصلی است. حوزه‌ی نخست این است که ما به مخاطبان خودمان (که از خدمات مالی استفاده می‌کنند)، این اطمینان را می‌دهیم که ملاحظات شرعی مربوط به یک نهاد مالی، مربوط به یک ابزار مالی و مربوط به یک محصول، صرفاً در حد یک آیین‌نامه یا در حد یک مصوبه یا در حد یک فتوا باقی نمی‌ماند، بلکه در مقام اجرا و در واقعیت امر، ملاحظات شرعی، هم رعایت می‌شود و هم بر حسن اجرای آن نظارت می‌شود و از کارکردهای مهمی است که در بحث تطبیق مطرح است. پس به اعتقاد بنده، نخستین کارکرد مهم تطبیق، اطمینان بخشی به مخاطبان نسبت به حسن اجرای مصوبات شرعی در یک نهاد مالی است. اما کارکرد مهم دوم، اصلاح سوءبرداشت‌های احتمالی در خصوص ابعاد فقهی و شرعی است. یعنی گاهی اوقات آیین‌نامه یا مصوبه‌ای در حوزه‌ی مسائل فقهی اعلام و ابلاغ می‌شود، اما در مقام اجرا، کسی که متولی موضوع هست، دچار سوءبرداشت‌ها و یکسری انحرافات در اجرا می‌شود که ناشی از سوءبرداشت‌های فرد متولی است. تطبیق، این امکان را فراهم می‌آورد و این کارکرد را دارد که این سوءبرداشت‌ها و این انحرافات احتمالی در اجرای مصوبات فقهی اصلاح شوند.

سؤال دوم: از نظر حضرت عالی، به عنوان یکی از صاحب نظران حوزه بانکداری، شرایط لازم برای متصدیان امر تطبیق کدامند؟

فردی که می خواهد در یک بانک متصدی امر تطبیق بشود، باید یک سری الزامات و یک سری شرایط و یک سری صلاحیت ها را داشته باشد. یکی از مهم ترین موارد این است که به مفاهیم فقهی مرتبط با فقه معاملات از یک سو، و مفاهیم مرتبط با بانکداری، از سوی دیگر، مسلط باشد. این دو وجه در کنار یکدیگر باعث توسعه و موفقیت در عرصه تطبیق می شود. پس ببینید! ما باید مواردی را احراز کنیم. برای مثال، فردی که برای امر تطبیق در حوزه مسائل شرعی در نظام بانکداری داوطلب است، محرز بشود که اولاً، آیا بر مفاهیم فقه معاملات مانند ربا، بیع، صلح، اجاره، منفعت، جعاله، مضاربه، مشارکت تسلط دارد و این مسائل را می داند و با نظر فقهای قدیم و جدید آشنایی دارد یا نه. اما این کافی نیست. به هیچ عنوان کافی نیست. این فرد باید در حوزه مسائل بانکداری هم به مفاهیم مسلط باشد. باید بداند که در نظام بانکداری ما، کفایت سرمایه یعنی چه. باید بداند که در نظام بانکداری، هزینه های تمام شده ی پول یعنی چه. باید بداند که در مفهوم نظام بانکداری ما، ثبت هزینه ها در صورت های مالی سود و زیان به چه نحوی است. باید بداند که در ترازنامه، ثبت عنوان دارایی های مربوط به تسهیلات بانکی به چه نحوی انجام می گیرد. پس، این دو مفهوم در کنار یکدیگر، شرایط لازم برای تصدی این مسئولیت است.

سؤال سوم: به نظر حضرت عالی، چالش های فراروی تطبیق موفق کدامند؟

یکی از مهم ترین چالش ها، چشم پوشی و عدم آریه ی گزارش برخی انحرافات در نظام بانکی است. دلیل این موضوع هم می تواند موارد مختلفی باشد. یکی از مهم ترین آن ها، بحث تضاد منافع است که این تضاد منافع باعث می شود که ما در آریه ی گزارش های صحیح از برخی از موارد چشم پوشی کنیم. مسئله ی دوم و چالش دوم این است که مخاطبان ما از سلايق و نظریات شخصی خودشان در امر تطبیق استفاده می کنند. این مسئله، آفت و چالش مهمی است. ببینید! ما در بحث تطبیق باید استاندارد شده و طبق یک روال مدون جلو برویم و چنانچه سلايق و نظریات شخصی ورود پیدا کند، ما با یک چالش و آفت جدی مواجه می شویم. مسئله ی سوم، عدم آگاهی نسبت به مسائل روز، ثبت معاملات و صنعت بانکداری است. گاهی اوقات متصدی امر تطبیق، به استناد دانش قبلی خود، مسئولیت را قبول می کند اما از تحولات جدید مطلع نیست و این موضوع باعث می شود که خطاهای جدید را نداند، مصوبات جدید را نداند و بر مبنای دانش قبلی خود، نسبت به تطبیق یا عدم تطبیق، اظهار نظر ناصحیح کند که این هم چالش سوم است. مسئله و چالش بعدی، عدم آشنایی با محصولات مالی و بانکداری اسلامی در سطح بین المللی است. اگر مخاطب ما در حوزه تطبیق با پیشرفت ها و مباحث روز بانکداری اسلامی در صنعت دنیا آگاهی نداشته باشد، این موضوع باعث می شود که در بلندمدت نتواند وظیفه ی تطبیق خود را به نحوی صحیح انجام بدهد. آگاهی از تجارب موفق بین المللی و آگاهی از اشتباهاتی که بانک های دنیا (بانک های اسلامی) در عرصه ی بین المللی در حوزه تطبیق مرتکب شده اند، باعث می شود که متصدیان امر تطبیق در این حوزه مسلط شوند و در جمع بندی های خود بتوانند از این آفت ها جلوگیری کنند. من معتقدم این موارد، بخشی از موارد و چالش های مهم در حوزه تطبیق است که امیدواریم با سیاست گذاری و نظارت و برگزاری آزمون ها و به روزرسانی اطلاعات و توزیع به موقع بولتن های خبری و محتوای کافی، این چالش ها نیز برطرف شود.

سخن پایانی حضرت عالی را در مورد موضوع امسال همایش بانکداری اسلامی، یعنی نظارت و تطبیق شرعی، جو یا می شویم.

اولاً از دست‌اندرکاران و مجریان این برنامه‌ها تشکر می‌کنم. در مجموع، این قضیه، پدیده‌ی خوب و مطلوبی است، اما در عین حال لازم است که با تداوم برنامه‌ریزی‌های صحیح و سیاست‌گذاری‌های مطلوب، به سمت استفاده‌ی مطلوب و بهینه از منابع حرکت کنیم و به امید خدا این مسیر توفیق همچنان استمرار داشته باشد. من شخصاً معتقدم که مسئله‌ی تطبیق در نظام بانکداری ما یک امر کاملاً ضروری، لازم، مهم و حیاتی است و اگر بخواهیم محصولات بانکداری اسلامی را به نحو صحیح در مقام اجرا محقق کنیم و ارایه کنیم، چاره‌ای جز تطبیق صحیح شرعی در مقام اجرا نداریم. تشکر می‌کنم از افرادی که ایده‌ی تطبیق شرعی در نظام بانکی را با جدیت پیگیری می‌کنند، و در رأس آن‌ها لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر صالح‌آبادی، رئیس کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، همکاران ایشان در بانک مرکزی و به خصوص دبیرخانه‌ی شورای فقهی بانک مرکزی، قدردانی و تشکر کنم. از همکاران موسسه عالی آموزش بانکداری ایران هم متشکرم که به تحقق این مطلب کمک می‌کنند. از دوستان در بخش‌های مختلف بانک مرکزی که در تحقق امر تطبیق کمک‌حال هستند و در این حوزه هم فعالیت می‌کنند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.